

Голас Радзімы

№ 39 (1454)
30 верасня 1976 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАІЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 2 кап.
Год выдання 21-ы

Брыгадзір дзяжурнай змены Мінскай даведачнай тэлефоннай службы Ала МАТУСЕВІЧ. (Фотарэпартаж аб Мінскай тэлефоннай сетцы глядзіце на 3-й стар.)

МАЛАДЫЯ РАБОЧЫЯ ВУЧАЦА НЯСПЫННА

[«Кто придет к стан-
кам будущего?»]

стар. 3

«Я УБАЧЫЎ ПЛАНЫ ВАШАЙ ПАРТЫІ У ДЗЕЯННІ...»

[«Адзін важкі доназ»]

стар. 4

ПЕРАМАГЛІ САДРУЖНАСЦЬ І З'ЯДНАНАСЦЬ ЛЮДЗЕЙ

[«Аб вялікім проці-
стаянні»]

стар. 7

З людзьмі жывіць- людзям служыць

ЧАЛАВЕК з самага нараджэння з'яўляецца членам грамадства. І чым больш ён жыве, тым паўней адчувае свае сувязі з ім. Яго адносіны з бацькамі, родзічамі, сябрамі,

знаёмымі, калегамі — гэта адносіны яго з грамадствам. І калі чалавек адчувае аб'якаваць ці варожасць да сябе з боку грамадства, адносіны становяцца горкімі і невыноснымі. Ча-

лавек намагаецца змяніць, па-лепшыць абставіны жыцця ці... абмяжоўвае кола сваіх сувязей, замыкаецца ў сваім уяўным свеце. Тады яго апаноўвае пачуццё адзіноці, распачы, безнадзейнасці, непатрэбнасці свайго існавання.

Асабліва востра рэагуюць на стаўленне грамадства да асобы людзі творчай працы.

«У адзіноце — мудрасць. У адзіноце — шчасце. У адзіноце — нябесная асалода, — пісаў амерыканскі пісьменнік Эмерсан. — Цяперашняе грамадства падаўляе нас, пазбаўляе надзеі».

Капіталістычнае грамадства «падаўляла, пазбаўляла надзеі» не толькі Эмерсана, але і Уілья-

ма Фолкнера. Яму даводзілася берагчы «светач свайго генія ад згасання ў акаляючым варожым, увогуле, асяроддзі».

Такое становішча выклікае, безумоўна, пратэст супраць маральных прынцыпаў грамадства. Пратэст набывае самыя розныя, часам недарэчныя формы. У пісьменніку-экспрэсіяністаў, напрыклад, ён выражаецца ў адыходзе ад надзённых праблем жыцця, у адасабленні ў свеце сваіх уяўленняў і ілюзій, у адмаўленні грамадскай дзейнасці. Беспрасветным песімізмам, расчараванасцю і адзінотай прасякнуты творы віднейшага прадстаўніка экспрэсіянізму, аўстрыйскага пісьменніка Франца Кафкі: «Я

абзавёўся нарою і, здаецца, атрымалася ўдала. Звонку бачна толькі невялікая адтуліна, але яна ў сапраўднасці нікуды не вядзе: зробіш некалькі крокаў — і перад табой сцяна з пячэніку... Як тут добра, ніхто не думае аб маім жыцці, у кожнага свае справы, якія не маюць да мяне ніякага дачынення». І калі б хто ўлез сюды, «я б кінуўся на яго, загрыз, выпіў яго кроў».

МНОГІЯ буржуазныя інтэлектуальны лічачы, што грамадская работа, у безвыніковасці і непатрэбнасці якой яны ўпэўнены, перашкаджае творчасці. Яны маюць усе падставы для гэтага, бо плацяць грамад-
[Заканчэнне на 6-й стар.]

КОТО ПРИДЕТ К СТАНКАМ БУДУЩЕГО?

Вадим САЮШЕВ,
первый заместитель председателя
Государственного комитета Совета
Министров СССР по профтехобразованию

Развитие научно-технической революции, высокая точность и качество труда требуют от рабочего большого профессионального мастерства.

Это важная хозяйственная проблема, если к тому же учесть, что в Советском Союзе ощущается дефицит рабочей силы. Естественный путь к решению проблемы — повышение производительности труда. За счет этого в 1976—1980 годах планируется получить девять десятых прироста промышленной продукции, весь прирост продукции сельского хозяйства и строительства, а в целом — 85—90 процентов прироста национального дохода.

Новая высокопроизводительная техника не только резко меняет характер труда, но и предъявляет новые требования к рабочему.

Ассигнования на подготовку промышленных рабочих растут из года в год. Строятся новые современные профессионально-технические училища (ПТУ), оборудованные кабинетами, мастерскими, лабораториями.

Профессионально-технические училища в 1975 году дали 80 процентов прироста рабочего класса.

Более шести тысяч училищ предлагают юношам и девушкам 1100 профессий на любой вкус. Причем этот список постоянно пополняется новыми профессиями, отвечающими развитию современного производства и требованиям научно-технического прогресса.

Основным источником пополнения сельскохозяйственных предприятий квалифицированными кадрами стали сельские профтехучилища (СПТУ). Сейчас их в стране более полутора тысяч. Здесь обучается 625 тысяч юношей и девушек.

СПТУ готовят рабочих по 100 специальностям. Причем в связи с концентрацией и специализацией сельскохозяйственного производства все большее место в этом списке занимают новые профессии индустриального типа: мастер-наладчик по техническому уходу за машинно-тракторным парком, мастер по технической диагностике тракторов и автомобилей, слесарь по контрольно-измерительным приборам и автоматике, оператор животноводческих комплексов по выращиванию и откорму крупного рогатого скота и свиней...

Большой популярностью среди молодежи пользуются так называемые «средние» ПТУ и СПТУ, где молодые люди получают рабочую профессию и полное среднее образование.

К 1980 году около 90 процентов училищ будут готовить

рабочих со средним образованием.

Средние ПТУ сразу завоевали признание среди молодежи. В них удачно сочетаются закономерности ученического и производственного характера: здесь даже теоретические задачи быстро находят практическое применение.

Профессионально-техническое образование не снижает возможности для дальнейшего роста. Что, например, означает понятие «рабочий высокой квалификации»? Разве лишь тот, кто имеет повышенный рабочий разряд, быстро адаптируется на современном производстве, может называться таким рабочим? Да, но и перечисленных достоинств мало. Рабочие высокой квалификации не только могут высокопроизводительно трудиться, управляя современным механизированным и автоматизированным производством. Они активные участники общественной жизни предприятия, всей страны. Училища закладывают духовную базу для дальнейшего профессионального, образовательного, общественного роста молодых людей.

Суть в том, что мы формируем не просто узкопрофессиональные, конкретно-трудовые качества, но и закладываем рассчитанные на долгосрочную перспективу возможности молодых рабочих. В самую первую очередь мы хотим дать знания, навыки, умения, научить самостоятельно ориентироваться в стремительном потоке научно-технической информации, выработать привычку самообразования, вкус к техническому и художественному творчеству.

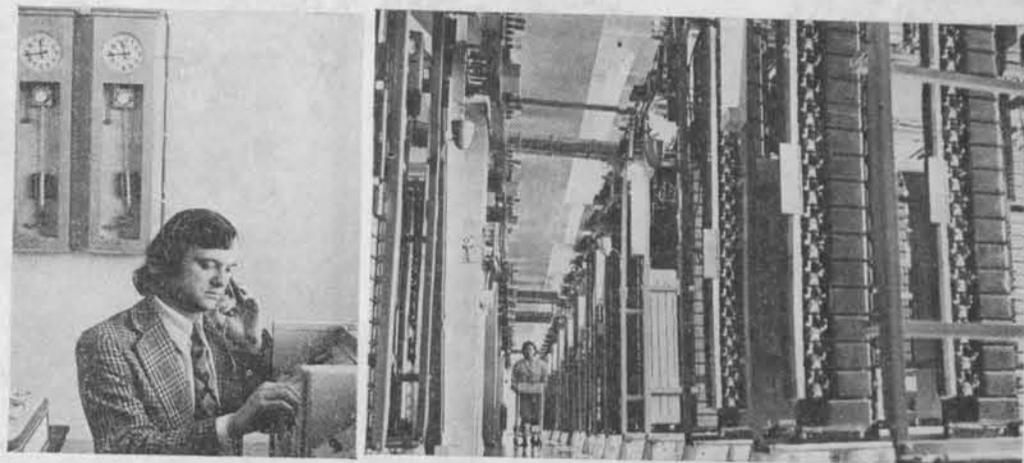
Мы стремимся обучить каждого хорошей специальности и подготовить для общества гармонично развитую личность, человека культурного, образованного в самом широком плане.

В курсы обучения введены уроки политической экономии, обществоведения, правоведения, эстетики. Ребятам читаются лекции по искусству, устраивают тематические просмотры в театрах, экскурсии в музеи, их учат красиво одеваться.

Государство тратит огромные средства на образование и воспитание молодого поколения. Учащиеся ПТУ получают стипендии, а во время производственной практики — и заработную плату. Кроме того, им ничего не стоят одежда, питание, учебники.

После окончания училища юноши и девушки обеспечиваются работой по полученной специальности.

Советская система подготовки молодых людей к работе полностью оправдала себя. У нее, безусловно, большое будущее.

У 1890 годзе паліцмайстар горада Мінска праціў гарадскога галаву «...зрабіць распараджэнне аб неадкладным наладжанні тэлефонаў за ўсіх паліцэйскіх часцяў гарадской паліцыі і кватэры паліцмайстара». Прыкладаўся каштарыс, складзены механікам тэлеграфа Лібава-Роменскай чыгункі Фёдарам Лебядзінскім: тэлефонных апаратаў — 5 штук, дроту сталёнага — 12 пудоў, слупоў 4 сажняў 4 вяршкоў — 12 штук... Але прайшло яшчэ шэсць гадоў, перш чым у Мінску ў 1896 годзе была ўведзена ў строй тэлефонная станцыя сістэмы Эрыксана на сто нумароў.

Так восемдзесят гадоў назад адбылося адкрыццё Мінскай тэлефоннай сеткі, якая да 1917 года вырасла да 1 200 нумароў. Грамадзянская вайна і замежная інтэрвенцыя не абмінулі Мінск. Разам з прамысловым абсталяваннем прадпрыемстваў тэлефонная станцыя была дэманціравана і вывезена польскімі легіянерамі. Горад пазбавіўся тэлефоннай сувязі.

З 1920 года разам з народнай гаспадаркай аднаўлялася і развівалася тэлефонная сетка го-

рада. У 1941 годзе працавала ўжо 6 600 абанентных нумароў. Планавалася далейшае развіццё тэлефоннай сувязі... Але зноў вайна, фашысты цалкам знішчылі тэлефонную сетку Мінска.

У першы ж дзень вызвалення, 3 ліпеня 1944 года, ваенныя сувязісты ўстанавілі ў горадзе камутатар палывога тыпу на 30 нумароў. Тэлефонная сетка беларускай сталіцы нараджалася трэці раз. Уяўленне аб сённяшнім дні Мінскай тэлефоннай сеткі дапамагаюць скласці дзесяткі аўтаматычных тэлефонных станцыяў, якія абслугоўваюць звыш 150 тысяч абанентных нумароў і дзве з паловаю тысячы тэлефонаў-аўтаматаў. Толькі за дзевятыю пяцігодку падвоілася колькасць кватэрных тэлефонаў.

НА ЗДЫМКАХ: старшы электрамеханік Анатоль ЛІНЧЫК кантралюе работу аўтаматычнага гучнагаворачага гадзінніка; аўтаматная зала Заводскага тэлефоннага вузла; даведачная зала тэлефоннай службы; у пакоі адпачынку.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

З МАРКАЙ БЕЛАРУСКАГА АЎТАЗАВОДА

Саракатонны самазвал Беларускага аўтамабільнага завода становіцца выдатнай машынай у сямі савецкіх звышяжкіх аўтамабіляў. Гэты асілак працуе на здабычы золата, алмазаў, жалезнай руды, каменнага вугалю, каляровых металаў — словам, на ўсіх буйнейшых месцанараджэннях кар'ярных выкапняў, якія здабываюцца адкрытым спосабам. Без яго не абыходзіцца ні будаўніцтва гідрэлектрастанцыяў, ні перакрыццё буйнейшых рэк.

Выпуск гэтых гігантаў за мінулыя пяцігодкі павялічаны амаль у чатыры разы. З пачатку сёлетняга года іх вытворчасць узрасла яшчэ ўтрой.

Звычайна на аўтамабільных заводах кожную марку машын выпускаюць на асобным канвеерах, які з'яўляюцца, па сутнасці, цэлым заводам. Жодзінцы абыхліся без уводу новых вытворчых плошчаў і магутнасцей. Іх вылучыла уніфікацыя. Больш як 80 працэнтаў вузлоў і дэталей у абедзвюх машынах, якія выпускаюцца тут, аднолькавыя. Гэта дало магчымасць сумясціць на адным канвеерах вытворчасць 27- і 40-тонных самазвалаў. Давялося толькі зрабіць алводы для вырабу некаторых дэталей.

Усе 27-тонны самазвалы ўжо даўно выпускаюцца са Знакам якасці. Яны адзначаны залатымі медалямі шэрагу міжнародных выставак, экспартуюцца ў 32 краіны. Цяперэта жодзінцаў — дабціца Знака якасці і для свайго саракатон-

ніка. Высокія вартасці гэтых асілакаў перш за ўсё забяспечаны канструктыўнымі рашэннямі яшчэ на стадыі прасекта. Прычым на прадпрыемстве створаны варыянты самазвалаў для работ у розных кліматычных умовах. Калі першыя машыны БелАЗ для Поўначы вытрымлівалі саракатонныя маразы, то гэтым не страшны і 60-градусныя халады: яны зроблены з марозіўстойлівага металу.

На самазвалах, якія выпускаюцца для работ у зоне гарачага клімату, пастаўлены больш моцныя матары з магутнай сістэмай ахаладжэння. Машыны трапічнага варыянту асабліва добра зарэкамендавалі сябе ў гарачых і сухіх гарах Таджыкістана, дзе ўзводзіцца самая высокая ў свеце плаціна Нурэжская ГЭС.

Саракатонныя асілкі вызначаюцца высокай працаздольнасцю. Адзін шафёр перавозіць на іх столькі грузаў, колькі 7—8 звычайных аўтамабіляў. І ў той жа час гіганцкімі машынамі лёгка кіраваць. Ход у іх плаўны, быццам у аўтобусаў. Забяспечвае гэта гідраўліка.

Цікавая дэталю: калі б звышяжкія машыны ставілі на звычайныя рысоры (жодзінцы прымянілі пневмагідраўлічныя амартызатары), як гэта пакуль робіцца ў шэрагу краін, то кожная з іх атрымалася б настолькі грукасткай, што яе «лішняга» металу хапіла б на легкавы аўтамабіль. Веліканы да таго ж вельмі маневраны; саракатоннік разварочваецца на звычайнай аўтастрадзе, не

карыстаючыся заднім ходам.

Кожны год у канструкцыю самазвалаў уносіцца да трох дзесяткаў удакладненняў. Напрыклад, матары на саракатонніках, якія цяпер пачалі сыходзіць з канвеера, будуць служыць на чвэрць даўжэй, чым ранейшыя. Такую прыбаўку забяспечыла замена масляных фільтраў сухімі, якія лепш ачышчаюць паветра ад пылу. На некалькі тысяч кіламетраў павялічыла прабег самазвала павышэнне тэматы апрацоўкі паверхняў цыліндраў падвескі. За апошнія пяць гадоў гарантыйны прабег саракатоннікаў да капітальнага рамонт павысіўся са 100 да 120 тысяч кіламетраў.

Якія перспектывы ў саракатонных самазвалаў? Выпуск гэтых надзейных і эканамічных машын будзе няспынна павялічвацца. Адначасова заводскія канструктары працуюць над стварэннем машын яшчэ большай грузападымальнасці. Ужо служаць пяцігодцы першыя самазвалы грузападымальнасцю 75 тон. Іх масавая вытворчасць пачнецца ў будучым годзе, калі ўвойдуць у строй цэхі, роўныя па магутнасці дзёчаму заводу.

На выпрабаванні ў кар'еры пайшлі сапраўды гіганцкія машыны — 110-тонны самазвал для перавозкі руды і 120-тонны аўтапаезд-вугалевоз, які бярэ ў кузаў адразу два вагоны паліва. А на чарзе аўтамабілі грузападымальнасцю 180 тон. Магет такой машыны ўжо распрацаваны.

К. ТЫЧЫНА.

У ПАМЯЦЬ АБ ВЯЛІКІМ ПАЭЦЕ

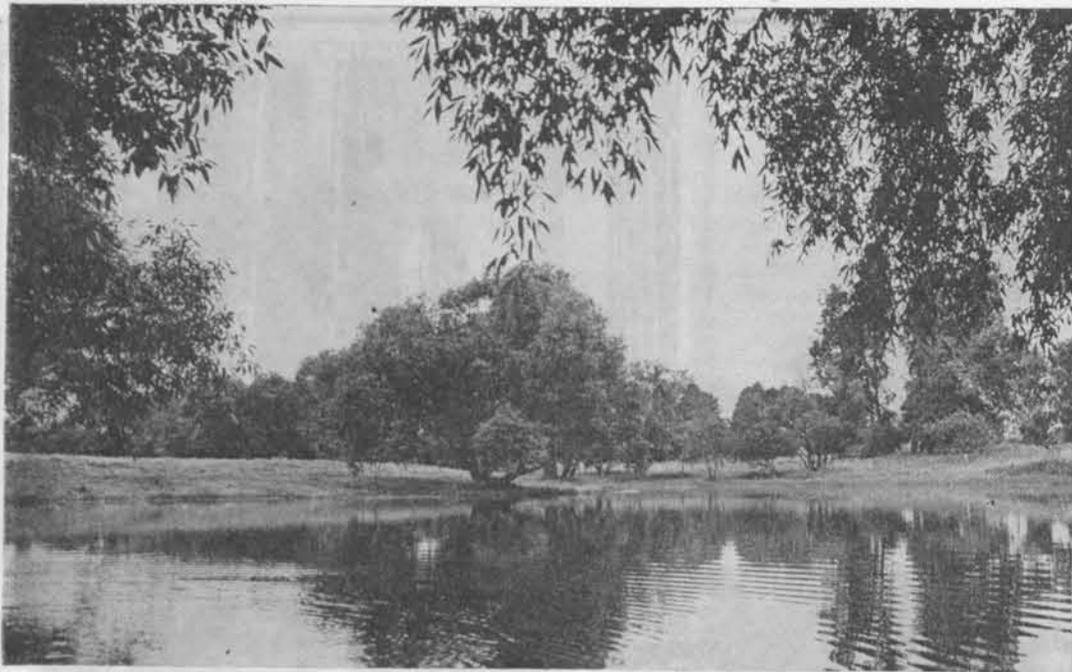
Дзесяць гадоў назад, паставіўшы на ўзвышшы ля вёскі Цівалі таблічку з надпісам «Тут будзе пракладзены Пушкінскі праспект», будаўнікі прыступілі да выемкі першых кубаметраў грунту. Цяпер Пушкінскі праспект — самая шырокая магістраль у Мінску. Тут пабудаваны першы ў горадзе вышынны маладзёжны інтэрнаты, самы доўгі (да аднаго кіламетра) дом і буйнейшы ўніверсам.

Калі васьмідзесяці гадоў назад мінчане вырашылі ўвекавечыць імя вялікага рускага паэта, Жыхары Ляхаўскай вуліцы звярнуліся з гэтай прычыны ў мінскую гарадскую ўправу. Яны прасілі перайменаваць адну з вуліц у Пушкінскую для ўвекавечання памяці вялікага рускага паэта.

Гарадская ўправа перадала прапанову ў гарадскую думу. Гарадская дума, у сваю чаргу, звярнулася з хадайніцтвам да губернатара. Губернатар — генерал-лейтэнант князь Трубяцкі, адмовіў.

На чатыры кіламетры з усходу на захад прасціраецца Пушкінскі праспект. Смарадавая зеляніна газонаў і сквераў радце вока пракожых. Новыя дванаццацівярховыя дамы поўныя святла. А ад буйной Ляхаўкі не засталася і следу.

Э. ЧЫКІН.

У Вязынцы восень.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

на зямлі бацькоў

АДЗІН ВАЖКІ ДОКАЗ

З 6 па 10 верасня ў Мінску знаходзіліся нашы суайчыннікі са Злучаных Штатаў Амерыкі, што рабілі турыстычную паездку па Савецкаму Саюзу. Яны агледзелі славутыя мясціны беларускай сталіцы, наведалі Хатынь і Курган Славы, былі прыняты ў Беларускае таварыства «Радзіма».

У Вязынцы — на радзіму народнага паэта Беларусі Янкі Купалы — разам з гасцямі ездзіла наш карэспандэнт Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

Інтурыстаўскі аўтобус імчыць па шасе, толькі з маёй задумы пагаварыць у дарозе хаця б са сваім суседам нічога не атрымліваецца. Увагай гасцей завалодаў гід. «Паглядзіце налева — гэта Мінскі завод халадзільнікаў...», «на вась пачынаецца зона адпачынку — тут шмат дзіцячых піянерскіх лагераў...», «мы праязджаем праз Заслаўе, дзе ў XII стагоддзі жыла сасланая кіеўскім князем яго жонка — полацкая князеўна Рагнеда»...

Як і турысты ў аўтобусе, я пільна ўзіраюся ў пейзажы, што няспешна мяняюцца за вокнамі аўтобуса — узгорак, пералесак, поле. Колькі разоў я ехала па гэтай дарозе! І яна, па сваёй адметнасці і цікавай, нагадала мне іншыя — на Віцебшчыне і Магілёўшчыне, напрыклад. Там былі свае павароты і спускі, але ўсе яны адкліліся ў памяці нейкай агульнай заміланасцю — дарогі Бацькаўшчыны вялі мяне ад вёскі да вёскі, адкрывалі за ўзгоркамі шырокія далёгляды палёў, здзіўлялі барамі і дубровамі паабалал.

А што адчуваюць турысты, многія з якіх упершыню на гэтай зямлі? Ці застанецца ў іх памяці Беларусь толькі серыяй каляровых карцінак — кветкі на гарадскіх вуліцах, іржышча, як вокам акінуць, са сціртамі саломы, каржакаватыя дубы на лузе? Ці зразумеюць яны нашы клопаты? І пра чысціню гарадскога паветра, і пра хлеб, які давалося ўбіраць сёлету са спазненнем і ў непагадзь.

Мы глядзім на адны і тыя ж спакойныя вясельскія краявіды. Нібы дражніцца чырвонымі гронкамі рабіны ўздоўж дарогі, млее пад сонцам апусцелае поле, пярэстыя каровы разбрыліся па выгане.

Леон Форман павярнуўся ад акна:
— Калгасны статак!

Я згодна ківаю галавой. А ён працягвае:
— Прыгожая зямля. І відаць, што людзі ставяцца да яе з любоўю.

Такі пачатак размовы мяне радуе. А ці шмат ведае пра Савецкі Саюз мой спадарожнік? Ці даюно ён выехаў на чужыну? О, вельмі даюно! І ён пачынае лётценна прыгадваць дом, у якім жыла сям'я. Цяпер Леон Форман сам ужо дзядуля, шмат гадоў узначальвае прафсаюз мэбэльшчыкаў у Лос-Анджэлесе. Летась збіраўся з жонкай прыехаць у Савецкі Саюз, наведаць яе родны Віцебск. Але іншае было ёй наканавана. Форман прыехаў сёлету, выконваючы апошняю волю жонкі...

— Паездка наша вельмі цікавая, — гаварыў ён. — Мы былі ў Маскве, паездзем яшчэ на Украіну, убачым Ленінград. Разумеецца, мы ж не проста турысты. У нашых сэрцах, у нашай памяці заўсёды жыла любоў да зямлі бацькоў. Леон Форман згадвае падзеі, што папярэднічалі яго ад'езду з Расіі ў Злучаныя Штаты. Гарачае Прычарнамор'е, блуканне па Бесарабіі — мой суб'ядседнік нібы пераказвае старонкі з рамана Ільі Сельвінскага «О, юнацтва маё». Хаця твора гэтага ніколі не бачыў. Проста лёс многіх быў падобным у той час.

— Я з вялікім задавальненнем чытаў раман Шалахава «Ціхі Дон». Знаходзіў у ім свае колішнія трылогі, роздумы, сумненні. Увогуле, я даволі многа чытаў пра Савецкую краіну, часам меў сустрэчы з людзьмі, якія шмат разказвалі пра вашы справы і планы. Але ўсё ж паездка ўзбагаціла мяне незвычайна. Галоўнае адкрыццё — поўная рэальнасць вашых планаў. Калі ў Лос-Анджэлесе я чытаў матэрыялы XXV з'езда КПСС, то і ўявіць сабе не мог, што мільёны савецкіх людзей успрымаюць планы новай пяцігодкі як сваю асабі-

тую справу. А тут пагаварыў з людзьмі... Цудоўна! Калі кожны так моцна верыць і нахнёна працуе, любыя планы партыі і ўрада будуць здзейснены.

У Вязынцы турыстаў выйшаў сустракаць дырэктар філіяла музея Я. Купалы Мікола Корзун. Улавіўшы ў англійскай мове аднаго з гасцей польскі акцэнт, ён звярнуўся да суб'ядседніка на польскай мове. Чэстар Казроў быў расчулены. І ў час экскурсіі, калі гаворка зайшла пра творчасць юнага Купалы, госць з Дэтройта стаў на калені — так нізка быў прымацаваны часопіс — і ўголас прачытаў верш будучага народнага паэта Беларусі, змешчаны ў тагачасным польскім выданні.

Муж і жонка Казроў таксама ўпершыню прыехалі ў Савецкі Саюз. Раней яны наведалі турыстамі іншыя сацыялістычныя краіны — Югаславію і Польшчу. Ведаючы пра тыя страшныя разбурэнні, што прынесла на зямлю славян другая сусветная вайна, яны ўсюды здзіўляліся маштабам адбудаваных гарадоў, вёсак, наладжаным жыццём, гасціннасцю і добразычлівасцю людзей.

— Той эпізод у Вязынцы, сведкам якога вы былі, не адзіны, — гаворыць Гелена Казроў. — У Мінску на вуліцах варта нам было папытаць у прахожых нешта на польскай мове — беларускай і рускай мы не ведаем, — як адразу знаходзіліся жадаючыя дапамагчы, растлумачыць. Такая шчырасць, прыязнасць незнаёмым людзям надзвычай прыемная.

— Нашы ўяўленні пра Савецкі Саюз склаліся пераважна пад уплывам «добразыхліўцаў, бывалых людзей», — гаворыць суб'ядседнік. — Паездка многія з іх кардынальна змяніла. Мы мелі магчымасць бачыць вашу паўсядзённую гутарку з людзьмі розных узростаў і прафесій — ад выпадковых прахожых на вуліцах Мінска да супрацоўнікаў Беларускага таварыства «Радзіма».

Яго жонка дадае:

— Я ўсюды звяртала ўвагу на вашыя жанчын. Яны працуюць, прыносяць грамадству карысць. Па сабе ведаю, як хочацца жанчыне рабіць людзям добра. Я не мела такога шчасця, таму крышку зайздросці вамым жанчынам — адуканым, прывабным, працавітым. Чэстар Казроў усміхаецца.

— Хоць мы і задаволены паездкай, але лічым, што далёка не ўсё бачылі, не пра ўсё даведаліся. Таму маем намер прыехаць яшчэ. Хачу сустрэцца са сваімі савецкімі калегамі — я працаваў адвакатам, выкладчыкам, цяпер на пенсіі ўжо. Спадзяёмся наведаць Алімпіяду-80. Ваша каманда ў Манрэалі зрабіла на нас цудоўнае ўражанне. А момант перадачы эстафеты сталіцы XXII Алімпійскіх гульняў — Маскве проста нельга забыць!

Мой суб'ядседнік на хвіліну змаўкае. А потым дадае:

— Шкада толькі, што калі я вярнуся ў Дэтройт і пачну разказваць знаёмым пра тое, што ўбачыў і зразумеў, многія мне не паведаюць. Скажуць, што мне ў Саветах «прамылі мазгі», што гэта «чырвоная прапаганда». І ў мяне будзе толькі адзін важкі доказ — парада недаверлівым: едзьце самі, паглядзіце і пераканайцеся.

...Аўтобус вяртаўся па той жа дарозе. Турысты хавалі на дно кішэняў насенне рамонаў, сарваных ля Купалавай хаты. Буялі яркія ў палісадніках пасёлкаў, паўз якія мы ехалі, гнуліся ад пладоў галіны ў садах. Зямля Беларусі паўставала перад гасцямі з-за акіяна такой, якой яе бачаць штогод буслы перад адлётам у вырай.

СУДЬБА ИММИГРАНТОВ В НЬЮ-ЙОРКЕ

Первые 50 лет своей жизни Клара и Абрам Давидовичи провели в Одессе. 25 июня 1976 года, имея два билета в один конец, да кое-какой багаж и клочок бумаги, на котором был записан бруклинский номер телефона их знакомого из Одессы, Давидовичи вместе с группой других еврейских эмигрантов из Советского Союза прибыли в аэропорт имени Кеннеди. В последнее время эмиграция сократилась и составляет меньше половины того объема, который отмечался в 1972 году; тем не менее число лиц, приезжающих именно в Нью-Йорк, возрастает.

У самолета Давидовичей встретили представители общества оказания помощи еврейским иммигрантам, которые отвезли их в гостиницу в центре города. На следующий день в небольшом конференц-зале отеля они выслушали лекцию, которую прочитал представитель «Нью-Йоркской ассоциации новых американцев». Лектор предупредил их, чтобы они не подписывали сразу же никакого договора об аренде жилья, внимательно следили

за своими бумажниками, и заявил, что им рады в Нью-Йорке.

«Наилучший совет, который я могу вам дать, — сказал лектор, — это забыть о том, кем вы были в России, и попытаться начать новую жизнь».

Живущие здесь иммигранты пытаются делать это. Андрей Кленов стоит у окна своей квартиры на Кони-Айленде, смотрит на заходящее солнце, на Бруклинский мост и одним духом выпивает рюмку водки. «Америка — прекрасная страна», — говорит он с сильным русским акцентом. За несколько миль от него стоит, опираясь на палку, в своей большой комнате в Брайтон-Бич и произносит точно такие же слова Яков Гефт, у которого в возрасте 52 лет был первый сердечный приступ через несколько месяцев после того, как он покинул Москву. «Я только хочу, — добавляет он, — чтобы я был частью этой хорошей жизни».

В Куинсе Илья Ростов, инженер-химик, прибывший полгода назад из Ленинграда, ждал почту, как ждет ее каждый день; сегодня, как и

Выдании «Голосу Радзімы»

Калі чалавек пасля пажару будзе новы дом, то аддае ўсю сваю ўвагу і ўкладвае ўсе наяўныя сродкі ў будаўніцтва. Ён пакуль што не думае пра кветкі, якія паставіць на вокнах, пра карціны, якія павесіць на сценах. На гэта прыйдзе свой час.

Калі пасля ваеннага пажару мы адбудовалі разбураную рэспубліку, то больш за ўсё клапаціліся пра тое, каб яны найхутчэй падняць з руін і пабудавалі новыя гарады, вёскі, заводы, электрастанцыі. Таму зразумела, што ў пэўным заняпадзе аказаліся народныя мастацкія промыслы, да якіх, як кажуць, не даходзілі рукі.

Цяпер наступіў час росквіту народнага мастацтва. Аб яго развіцці, яго нацыянальных асаблівасцях, аб выдатных майстрах беларускіх мастацкіх промыслаў і разказвае ў сваёй брашуры журналістка Дзіяна Чаркасава.

Ужо ў самой назве брашуры гаворыцца, што мастацтва гэта — вечнае, што яно — старажытнае, старое, і, разам з тым, новае, бо новы час, новы лад, само новае жыццё беларусаў наклалі на яго адбітак сённяшняга рэчаіснасці. Яно, як справядліва заўважыў аўтар, «прышло ў сучаснасць праз стагоддзі, пераадолеўшы модныя плыні», і ў той жа час яно, нібы цудоўны народныя песні звонкагалосых беларускіх «Песняроў», папрыгажэла і абнавілася.

Захапленнем і добрым веданнем справы, якія ўласцівы журналістам, глыбока адданым «тэме жыцця», Д. Чаркасава разказвае аб умельцах з Палесся, што «тэку дзіўнай прыгажосці ручнікі, поцілкі, стольнікі, вырабляюць з белай гліны лёгкія, светлыя, колеру завяўшай травы гаршкі, глечыкі, задымленую кераміку, распісваюць па-свойму, па-огаўску кувалы, плятуць з ласы і саломы каравы і робяць бочкі».

Чытач даведаецца, як у нашым старажытным Івянцы вырабляюць цудоўную кераміку. Там, на фабрыцы мастацкіх вырабаў ёсць керамічны цэх, а ў цэху працуюць майстры Францішэўскі, Антон Такарэўскі, Уладзімір Татарыс, Антон Пракаповіч, Іван Малчановіч. Зробленыя імі рэчы пасуюць да зялёнай травы, блакітнага неба, чорнай пахучай зямлі. У гэтых вырабах, здаецца, ёсць душа, жыццярэаднасць і прастае, як і ў іх аўтараў.

А ў Жлобіне! Са звычайнага дрэва і звычайнай саломкі Вера і Міхаіл Дзегцярэнікі робяць такія сувеніры, ад якіх не раз загараліся вочы не толькі ў аматараў нашай краіны, але і ў англічан, французаў, немцаў, амерыканцаў, японцаў. Праўду кажа аўтар: «Па-сапраўднаму мастацкі твор заўсёды знойдзе дарогу да сэрца чалавека любой нацыянальнасці».

Чытач наш, які сумее па родным краі, якому дорага ўсё, што напамінае пра беларускую вёску і бацькоўскі дом, з цікавасцю даведаецца, што і як ствараюць мінскія майстры фарфору, праслаўленыя неглюбскія ткачыкі, выдатныя ўмелыцы з Брэста, Карэліч, Навігрудка, з многіх беларускіх цэнтраў народных промыслаў. Ён зразумее: народнае мастацтва ў нашым адроджаным краі жыве, развіваецца, упрыгожвае паўсядзённае жыццё. Народ захоўвае старыя і стварае новыя мастацкія каштоўнасці, якія з'яўляюцца часткай яго сацыялістычнай культуры.

А. БЕЛЫ.

ГОСЦІ З ПОЛЬШЧЫ

У Беларусі знаходзілася група партыйных работнікаў Польскай аб'яднанай рабочай партыі. У яе саставе — адказныя работнікі ЦК ПАРП, сакратары і загадчыкі аддзелаў ваяводскіх, першыя сакратары гмінных камітэтаў ПАРП, якія прыехалі ў нашу краіну, каб вывучыць вопыт партыйнага кіраўніцтва развіццём народнай гаспадаркі.

Адбылася сустрэча польскіх таварышаў у ЦК Кампартыі Беларусі. У час гутаркі сакратар ЦК КПБ В. Шавялуха расказаў гасцям аб дасягненнях працоўных рэспублікі ў развіцці эканомікі і культуры, шматграннай дзейнасці партыйных арганізацый па мабілізацыі працоўных калектываў на ажыццяўленне рашэнняў XXV з'езда КПСС, поспехах працоўнікаў прамысловых прадпрыемстваў, будоўляў, калгасаў і саўгасаў у выкананні заданняў першага года дзесятай п'яцігодкі.

Польскія таварышы былі азнаёмы таксама з формамі і метадамі партыйнага кіраўніцтва сельскай гаспадаркай, з вопытам канцэнтрацыі і спецыялізацыі, комплекснай механізацыі і ўкаранення прамысловых асноў у вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі.

Госці з Польшчы пабывалі на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі БССР, Мінскім трактарным заводзе, дзе азнаёміліся з работай партыйнай арганізацыі па развіццю сацыялістычнага саборніцтва за дзятэрміновае дасягненне намечаных рубяжоў гэтага года, выпуск звышпланавай тэхнікі для працоўнікаў сельскай гаспадаркі.

Польскія таварышы наведалі Заходнюю дзяржаўную машынавыправавальную станцыю, агледзелі ўзоры навіейшых машын, сустрэліся з кіраўнікамі станцыі Цэнтральнага навукова-даследчага інстытута механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі нечарназёмнай зоны СССР, рэспубліканскага аб'яднання «Белсельгастэхніка», абмяняліся думкамі па пытаннях комплекснай механізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці.

ДАСЛЕДУЕЦА... ХОПАД

Шырокую праграму даследаванняў у галіне фізікі нізкіх тэмператур наміцлі на 1977 год вучоныя Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Польшчы, Румыніі, СССР і Чэхаславакіі на завершанай 13 верасня ў Мінску каардынацыйнай нарадзе. Яе будучы выканавец звыш 20 навуковых устаноў сацыялістычных краін.

— Міжнароднае супрацоўніцтва вучоных у рамках СЭУ ў галіне фізікі нізкіх тэмператур стымулюе даследаванні па гэтай тэме ў сацыялістычных краінах, садзейнічае падрыхтоўцы нацыянальных кадраў, — сказаў старшыня нарады, член-карэспандэнт АН СССР Н. Аляксееўскі.

З кожным годам расце колькасць навуковых устаноў і лабараторый, якія ўдзельнічаюць у гэтай рабоце.

Аб'яднанне намаганняў спецыялістаў сацыялістычных краін значна паскарае работы ў гэтай перспектыўнай галіне навукі і набліжае вырашэнне такіх важных народнагаспадарчых праблем, як стварэнне новых звышправодзячых матэрыялаў, сістэм і канструкцый, выкарыстанне іх у энергетыцы для перадач электрычнай энергіі на вялікія адлегласці.

ВЫСТАЎКА Ў ДАНИ

Вялікай папулярнасцю карыстаецца выстаўка беларускай графікі, акварэлі і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, якая адкрылася ў дацкім горадзе Рынгстэдзе.

На ёй шырока прадстаўлены работы народных майстроў рэспублікі, вырабленыя на фабрыках мастацкіх вырабаў, а таксама творы мастацтва, якія знаходзяцца ў музейных фондах Беларусі. Сярод экспанатаў выстаўкі найбольшую цікавасць маюць вырабы з мастацкага шкла, габелены, вырабы народных умельцаў з дрэва, саломы, тканіны.

Экспанаты выстаўкі, якая прымеркавана да адкрыцця ў Даніі ў кастрычніку Дзён савецкай культуры, будуць дэманстравацца ў многіх гарадах краіны.

СЯБРОЎСКАЯ ГУТАРКА

У сувязі з надыходзячай 27-й гадавінай утварэння Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі генеральнае консульства ГДР у Мінску наладзіла 20 верасня сяброўскую гутарку з прадстаўнікамі газет, часопісаў, тэлебачання і радыё. Журналістаў цёпла вітаў віцэ-консул Р. Штайн.

Генеральны консул ГДР у Мінску Л. Волерт расказаў аб поспехах працоўных першай на нямецкай зямлі дзяржавы рабочых і сялян у будаўніцтве развітога сацыялістычнага грамадства, у вырашэнні задач, пастаўленых IX з'ездам САПГ.

У заключэнне ўдзельнікі гутаркі, якая прайшла ў сардэчнай абстаноўцы, з вялікай цікавасцю прагледзелі фільм — яркі дакументальны расказ аб рабоце IX з'езда Сацыялістычнай Адзінай партыі Германіі.

всегда, он обнаружил во всех письмах одни и те же слова: «У нас нет для вас работы».

Анна Пелек, худая 50-летняя женщина с напряженным выражением лица, сидит рядом с мужем. У нее в ушах золотые серьги, она одета в чересчур просторную для нее яркую кофту из синтетики. Загибая уголки страниц в учебнике английского языка, она рассказывает о своей жизни в Ленинграде, когда она была известной солисткой.

То, как русские иммигранты устраиваются у нас в стране, в значительной степени зависит от того, чего они ждали, приехав сюда. Очень немногие приезжают, имея четкое представление о том, что значит быть иммигрантом, и почти никто из них не имеет понятия о Нью-Йорке.

«У меня такое чувство, будто я стою за стеклом, — говорит Александр Шапиро, 50 с лишним лет, бывший директор ресторана в Одессе. Он месит тесто в заведении Сама в Брайтон-Биче. — Я все вижу, но ни до чего не могу дотронуться».

Нет такой темы, которая волновала бы иммигрантов больше, чем поиски работы. Даже если здесь и есть такая работа, какую они выполняли в Советском Союзе, они вряд ли получат ее. «Они прибыли из общества, где о человеке

судят по тому, какую работу он выполняет, — говорит Уэсли Фишер, социолог в Русском институте при Колумбийском университете. — Ничего не делать — значит ничего не стоить».

Марк Брюдне был в Москве видным инженером. В «Нью-Йоркской ассоциации новых американцев мне сказали, что могут дать работу — шить рубашки», — говорит он, расхаживая по своей комнате в Кони-Айленде.

Роман Романов был в Москве актером. Это высокий, сухопарый, седой человек. Рядом с ним фотография его самого в роли Гамлета. Он прочитал нам несколько строк по-русски и после этого сидел, ничего не говоря.

Большинству врачей, чтобы попытаться сдать экзамены, после чего они получают право на врачебную практику, приходится учиться год или даже больше.

Многие испытывают невыносимую тоску по родине. Особенно сильно она проявляется как раз у тех, кто, когда их спрашивают о Советском Союзе, прекращает разговор и говорит, что ничуть не скучает. Другие говорят о запахе меда и почти всегда — о березах. «Это тоска, — вздыхает Владимир Григорович, художник, поселившийся в Куинсе, — настоящая болезнь».

Кроме того, они тоскуют

по дружбе, и не столько с другими иммигрантами, статус и надежность которых могут быть сомнительными, сколько с теми, кто остался на родине.

«Не понимаю я американцев, — говорит Иоффе. — Они улыбаются, желают вам всего хорошего, но этим все и кончается».

Директор «совета иммигрантов—лиц свободных профессий» Л. Паркер говорит: «Кто может понять травму, которую получили русские евреи, приехав сюда? Все они ранены». Признаки малозаметны, но они существуют. Эти иммигранты часто болеют, продолжает госпожа Паркер. У них бессонница и депрессия. Многие нередко с сожалением заявляют, якобы они не знали, что их здесь ждет. Шапиро, вынимая из духовки противень с булками и разглаживая руками свой испачканный фартук, вспоминает слова Пушкина: «Мечты, мечты, где ваша сладость?» Иоффе, которая только теперь стала религиозной, зажигает субботние свечи и тихо напевает русскую песню. Остается только месяц до того, как ее семья перестанет получать вспомоществование от «Нью-Йоркской ассоциации новых американцев», а никакой работы не предвидится.

(«Нью-Йорк таймс»).

ИЗДАН НОВЫЙ ЗАВЕТ

Московская Патриархия выпустила в свет очередное издание Нового Завета на русском языке тиражом семьдесят пять тысяч экземпляров. Издание подготовлено под руководством архиепископа Волоколамского Питирима, профессора Московской духовной академии, председателя издательского отдела Московской Патриархии.

В своем рабочем кабинете в Новодевичьем монастыре, в центре Москвы, архиепископ Питирим рассказал об особенностях нового издания:

— Текст воспроизведен с издания Библии 1968 года. Он представляет собой традиционно русский так называемый Синодальный перевод, который был предпринят православными иерархами и богословами в XIX веке и неоднократно переиздавался как стереотипный. В послевоенные годы в наших изданиях был осуществлен переход на новую русскую орфографию и пунктуацию.

Последнее издание Нового Завета имеет ряд отличий. На внешнем поле страниц даны указания параллельных мест, другие обозначения традиционных систем деления текста. Приводятся таблицы хронологической последовательности евангельских событий и повествований книги Деяний святых апостолов и другие пояснения.

Новый Завет иллюстрирован современными рисунками, однако в хорошей иконографической традиции. В их основу положены миниатюры лучших рукописей и лицевые подлинники русского происхождения.

Далее архиепископ Питирим сообщил, что Русская Православная церковь, как и другие конфессии в Советском Союзе, ведет разнообразную издательскую деятельность. В нынешнем году будет осуществлено новое издание Библии. В ближайшем будущем выйдут первый том трудов Патриарха Нимена, ряд богословских изданий, богослужебные книги для нужд духовенства и, как обычно, православные календари на 1977 год.

В Советском Союзе и за рубежом выходят многочисленные периодические издания Русской Православной церкви. Наиболее популярным из них является ежеме-

сячный «Журнал Московской Патриархии», в котором не только освещается церковная жизнь, но и публикуются проповеди, богословские статьи и т. д. Круг авторов весьма широк. Это иерархи и представители духовенства, преподаватели и учащиеся духовных учебных заведений, миряне.

Отвечая на вопрос, как в СССР можно купить Новый Завет, Библию, другую религиозную литературу, архиепископ Питирим сказал:

— Мы стремимся, естественно, в первую очередь обеспечить религиозной литературой верующих. Поэтому мы продаем ее через епархиальные управления, церковные советы в приходах. Любому человеку при содействии своего духовного пастыря может стать обладателем или читателем того или иного религиозного издания.

Архиепископ Питирим решительно опроверг домыслы некоторых западных пропагандистских органов о «преследовании» церкви в Советском Союзе. Он подчеркнул, что, согласно Конституции СССР, все граждане пользуются свободой совести. Советское законодательство предусматривает строгую ответственность за ущемление прав верующих.

Игорь ТРОЯНОВСКИЙ.

«ИВАН ГРОЗНЫЙ» НА СЦЕНЕ ГРАНД-ОПЕРА

В Парижской Гранд-опера готовятся к важному для нее и совершенно новому спектаклю, премьера которого состоится в середине октября. Этот спектакль необычен по ряду причин. Во-первых, по его характеру. Это советский балет на музыку С. Прокофьева «Иван Грозный». Во-вторых, его ставит советский балетмейстер народный артист СССР, лауреат Ленинской премии Юрий Григорович. Заведующий балетной труппой театра Раймон Франкетти полон оптимизма:

— За многие годы, — говорит он, — это первый случай, когда для полной постановки балета Гранд-опера приглашает главного балетмейстера Большого театра. Нас радует такое сотрудничество двух крупных театров мира. Мы давно мечтали о спектакле, в котором себя могли бы выразить и солисты и кордебалет.

Декорации будут, как и в Москве, исполнены Симоном Вирсаладзе, а дирижирует спектаклем Алгис Жюрайтис.

пшунць землякі!

«ТАКАЯ ТУТ ДЭМАКРАТЫЯ»

Тут ніхто не ведае, што прынясе заўтрашні дзень. Капіталісты свае прыбыткі ператвараюць у золата і хаваюць далёка і надзейна. Заводы заміраюць, работы няма, цэны на тавары і прадукты харчавання растуць. Дробныя прыватныя прадпрыемствы разараюцца, іх паглынаюць больш буйныя фірмы, якія і ўстанаўліваюць, дыкуюць свае цэны на рынку. Капіталістычная сістэма садзейнічае індывідуалізму і эгаізму. І ў выніку чалавек чалавеку — вораг. Тут не клопацца, як у Савецкім Союзе, аб тым, каб людзі працавалі і жылі ў

нармальных умовах, каб былі здаровыя. Гэта нікога не хвалюе. Дзяржава сочыць толькі за тым, каб не ўпусціць сваю выгаду. Мяне, напрыклад, выклікалі нядаўна ва ўпраўленне аховы здароўя і паведамілі, што з мяне не ўзялі некалькіх 25 пенсаў і што цяпер я павінен іх заплаціць. А вось калі чалавеку, які ўсё жыццё працаваў, не даплацілі тысячы фунтаў — гэта не дакажаш ніякім судом. Вось такая тут «дэмакратыя» і такі клопат аб людзях.

В. БЯГАНСКІ.

Англія.

Мінск. Плошча імя Мяснікова.

Фота У. ЛУПЕЙКІ.

З ЛЮДЗЬМІ ЖЫЦЬ— ЛЮДЗЯМ СЛУЖЫЦЬ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

ству холадам за холад, цынізмам за цынізм.

...Але калі чалавек адчувае да сябе добразычлівасць, клопаты і ўвагу іншых, яго сувязі з грамадствам становяцца плённымі, яны прыносяць радасць. Чалавек у такім выпадку ўсімі сродкамі садзейнічае далейшаму развіццю і ўдасканаленню грамадства і ў імя гэтага спалучае сваю асноўную работу з грамадскай дзейнасцю.

А калі гэты чалавек пісьменнік, то грамадская праца не шкодзіць, а, наадварот, садзейнічае творчасці. Пазездкі пісьменнікаў у вытворчыя калектывы, сустрэчы з чытачамі, удзел у грамадскіх арганізацыях, выкананне дэпутацкіх абавязкаў дапамагаюць ім глыбей спасцігаць жыццё, рабіць свае творы зладзенымі і праўдзвымі.

САВЕЦКІЯ пісьменнікі адчуваюць, што яны неабходны грамадству і стараюцца быць яму карыснымі. Іван Шамякін успамінае, як аднойчы ў цяжкі пасляваенны час Якуб Колас наведваў адзін з калгасоў у Бягомльскім раёне. Калгаснікі капалі ў балоце торф для вывазкі яго на свае плясчаныя палі. Зіма была гнілая, торф мокры, у кар'еры — вада, а людзі абуты хто ў што. Коласа гэта занепакоіла. Ён паехаў у абком партыі, сустрэўся там з сакратаром. Праз некалькі дзён калгаснікі атрымалі абутак.

Да Якуба Коласа часта звярталіся як да члена Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, дэпутата Вярхоўнага Савета СССР. Просьбы былі самыя разнастайныя, і ніводная не заставалася без увагі.

На адным з тамоў свайго збору твораў, які Колас падарыў І. Шамякіну, ён напісаў: «Покі ёсць сілы — не спыняйся». То быў яго ўласны дэвіз: ніколі не спыняцца, заўсёды працаваць, тварыць, жыць для народа. Гэтыя словы сталі і дэвізам Івана Шамякіна. У яго кабінце ў Саюзе пісьменнікаў БССР часта можна сустрэць людзей, якія не маюць прамога дачынення да літаратуры. І простыя вясковыя дзядзька, і інтэлігентны гараджанін ідуць да яго, да свайго пісьменніка і Старшыні Вярхоўнага Савета Беларусі.

Кожны савецкі пісьменнік, ці то вядомы літаратар, ці то малады, пачынаючы, акрамя сваіх асноўных абавязкаў, выконвае шэраг грамадскіх даручэнняў. Максім Танк, напрыклад, з'яўляецца зараз членам Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Савецкага камітэта абароны міру, старшынёй Беларускага аддзялення таварыства польска-савецкай дружбы. Вялікую грамадскую дзейнасць вядуць Пятрусь Броўка, Кандрат Крапіва, Янка Брыль, Іван Навуменка...

НАДАЎНА на пытанне на конт грамадскай работы паэт Генадзь Бураўкін адказаў:

— Неяк мне давялося слухаць перадачу радыёстанцыі «Свабода». Нашы заходнія «добрабычліўцы» выказалі спачуванне савецкім літаратарам. Маўляў, у СССР пісьменнікаў прымушаюць займацца грамадскай работай і тым самым адбіраюць у іх шмат часу, адрываюць ад творчасці.

Але гэта сцярдзённе беспадстаўнае. Займацца ці не займацца грамадскай дзейнасцю, справа саміх пісьменнікаў. І тое, што яны добраахотна бяруцца выконваць даручэнні, гаворыць толькі аб іх грамадскай актыўнасці.

— Асабіста мне грамадская работа шмат дае як чалавеку і як літаратару. Яна пашырае круггляд, садзейнічае больш глыбокаму асэнсаванню самых розных падзей сучаснага жыцця. Вось зараз шмат гавораць і пішуць пра будоўніцтва Байкала-Амурскай магістралі. Але пакуль я па пуцёўцы камсамола сам не бываў на БАМе, не ўбачыў яго зблізку, не сустрэўся з будоўнікамі, не мог скласці яснага ўяўлення аб грандыёзнасці і складанасці будоўлі, аб сапраўдным працоўным гераізме юнакоў і дзячат, якія праз тайгу і лесатундру вядуць магістраль веку. Некалі так было і з полацкім Нафтабудам, якому я прысвяціў нізку вершаў.

Грамадскай рабоце я абавязаны сваім знаёмствам з першым касманаўтам Юрыем Гагарыным, з нашым земляком касманаўтам Пятром Клімуком.

У складзе камсамольскіх дэлегацый я некалькі разоў бываў за мяжой. Такія пазездкі дапамагаюць панаваму ўбачыць тое, што знаходзіцца побач з намі, да чаго мы прывыклі і нават ужо не заўважаем, тое, што мы называем перавагамі нашага ладу. Так з'явілася нізка вершаў «3 фестывальнага блакітота», якую я прывёз з VIII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Хельсінкі. Хутка ў часопісе «Полымя» будзе надрукавана падборка маіх новых вершаў. Сярод іх «Амерыканскія эскізы».

Дэпутацкія абавязкі даюць магчымасць лепш зразумець паўсядзённыя людскія клопаты, паўней адчуваць сваю неабходнасць людзям.

У СПАМІНАЮЦЦА словы прагрэсіўнага англійскага пісьменніка і публіцыста Джэймса Олдріджа: «Пісьменніка нельга ўявіць без сапраўднай цікавасці да жыцця і прыкучай прагі ведаў. Пісьменнік, уласна кажучы, павінен жыць тысячай жыццяў (як мне здаецца) у тым сэнсе, які ўкладвае ў гэта слова Адраджэнне, — наколькі магчыма ўжывацца ў сваю эпоху».

Так, без гэтага нельга ўявіць савецкіх пісьменнікаў. Яны «наколькі магчыма ўжываюцца ў сваю эпоху», эпоху сацыялізму, якая патрабуе актыўнай дзейнасці кожнага члена грамадства і стварае для гэтага ўсе ўмовы.

ПАЛІТРА АЗЁРНАГА КРАЮ

Народны мастак СССР Заір АЗГУР — аўтар скульптурнай групы «Якуб Колас» на адной з плошчаў нашай сталіцы — дзеліцца сваімі думкамі аб савецкім беларускім выяўленчым мастацтве і шляхах яго развіцця.

Усякі раз, калі я звяртаюся ў думках да крыніц савецкага мастацтва, успаміны вядуць мяне ў час майё маладосці, звязанай з цудоўным горадам Віцебскам. Я называю гэты горад цудоўным таму, што лічу яго альма матэр беларускіх мастакоў. Іменна тут у 20-я гады ўзнікла школа, якая дала нашаму мастацтву шмат выдатных майстроў.

З імёнамі многіх з іх звязана станаўленне беларускай нацыянальнай школы жывапісу, якая працягвае традыцыі мастакоў-рэалістаў мінулага, такіх як, напрыклад, выдатны майстар сярэднявечнай гравюры Францыск Скарына і майстры старажытнага царкоўна-славянскага жывапісу. На гэтай аснове ў працэсе вывучэння і творчага засваення майстэрства ў Беларусі нарадзілася сучаснае нацыянальнае выяўленчае мастацтва.

З першых жа дзён існавання сацыялістычнай Беларусі мастакі імкнуліся рэалістычна адлюстроўваць жыццё маладой рэспублікі. Аб гэтым можна меркаваць па назвах твораў першых мастацкіх выставак: «Суботнік», «Ліцейны цэх», «Апрацоўка льну», «Будоўля»...

Сярод найбольш яркіх талентаў мне хацелася б у першую чаргу назваць Івана Ахрэмчыка, аднаго з вядучых выкладчыкаў Віцебскай мастацкай школы 30 — 40-х гадоў, а пазней прафесара Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута, народнага мастака Беларусі. У яго творах гонка адлюстравалася прыглушанымі фарбамі беларускай прыроды, паэзія роднай зямлі. Вобразы, створаныя мастаком, вытрыманы ў фальклорных традыцыях; у найбольш яркіх з іх, як, напрыклад, «Слуцкія ткачыкі», я бачу выяўленне эстэтычнай сутнасці беларускага характару.

Шырока прадстаўлена ў

творчасці мастака героіка народнага подзвігу ў Вялікай Айчыннай вайне. Бадай, самая вядомая карціна Івана Ахрэмчыка — «Абаронцы Брэсцкай крэпасці» — адна з першых у савецкім выяўленчым мастацтве ўславіла подзвіг бессмяротнага гарнізона.

Героіка-патрыятычная тэма не выпадкова стала асноўным напрамкам творчасці беларускіх мастакоў. Вайна з фашызмам каштавала жыцця кожнаму чацвёртаму жыхару Беларусі. Тэрыторыя рэспублікі стала сучасным партызанскім фронтам. Вось чаму тэма мінулай вайны і праз трыццаць з лішнім гадоў пасля яе заканчэння працягвае хваляваць сэрцы мастакоў, тым больш, што многія з іх былі ўдзельнікамі і відарочкамі гэтых падзей.

Народны мастак Беларусі Яўген Зайцаў прайшоў суровымі дарогамі вайны і ўбачанае праўдзіва адлюстравуе ў сваіх палотнах. Міхаіл Савіцкі, народны мастак рэспублікі, чые творы экспанаваліся на многіх савецкіх і замежных выстаўках, выпакутаваў будучыя тэмы сваіх твораў — тэму стойкасці, мужнасці і духоўнай сілы савецкіх людзей: ён сам у час вайны быў вязнем канцлагера. Палотны Міхаіла Савіцкага, прысвечаныя партызанам, манументальныя роспісы ў Беларускаму музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны сведчаць аб незвычайнай таленавітасці мастака.

Шмат выдатных твораў беларускіх мастакоў і ў жанры пейзажу. Маляўнічыя прасторы азёрнага краю знайшлі тонкае адлюстраванне ў палотнах Раісы Кудрэвіч. Лірычная гераіка мастацкай — жанчына — працаўніца, якой прысвечаны многія карціны.

Непаўторнае характэрнае беларускай зямлі, яе неаглядныя прасторы маляўніча і павуча адлюстроўвае народны мастак Беларусі Віталь Цвірка. Яго палотны — гэта паэзія, гімн прыгажосці роднага краю.

Мне хочацца расказаць пра многіх таленавітых жывапісцаў, назваць многіх выдатных майстроў Беларусі. Але ж у Саюзе мастакоў Беларусі больш чым чатырыста чалавек. Сярод іх нямала скульптараў, чымі рукамі створана мноства цудоўных помнікаў на беларускай зямлі.

У іх ліку мемарыяльны комплекс непадалёку ад Мінска на месцы спаленай гітлераўцамі вёскі Хатынь. У яго стварэнні разам з архітэктарамі Юрыем Градавым, Валяцінам Занковічам і Леанідам Левіным прымаў удзел

скульптар Сяргей Селіханав. Гэты мемарыяльны комплекс стаў сімвалам пратэсту супраць насілля, супраць вайны.

На плошчах і вуліцах беларускіх гарадоў устаноўлена шмат помнікаў народным героям, грамадскім дзеячам, пісьменнікам і вучоным.

Але не толькі жывапісам і скульптурай багата наша выяўленчае мастацтва. Яно мае і выдатныя творы дэкаратыўнай творчасці, сцэнаграфіі, архітэктурны. У Беларусі ёсць умельныя майстры керамікі і разьбы па дрэву — прадаўжальнікі старажытнейшых традыцый нацыянальнага мастацтва. У апошнія гады ў нашай рэспубліцы бурна развіваецца мастацтва графікі.

Майстры гэтага напрамку выяўленчага мастацтва, сярод якіх шмат здольнай моладзі, па-філасофску асэнсваюць рэчаіснасць. Іх творы вызначаюцца шырокай тэматычнага ахопу жыцця. Высокае прызнанне як у рэспубліцы, так і за яе межамі атрымалі беларускія майстры кніжнай графікі. Сярод іх заслужаны дзеяч мастацтва, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Арлен Кашкурэвіч. Кніжнай графікай ён займаецца са студэнцкіх гадоў. Кашкурэвіч аформіў шмат твораў беларускай і сусветнай літаратуры, сярод якіх ёсць і беларускае выданне казак Андрэя Сена.

Высокім мастацкім густам вызначаюцца работы мужа і жонкі Наталлі і Георгія Паплаўскіх. Наталля Паплаўская — афарміцель беларускіх народных казак, твораў сучасных пісьменнікаў. Яе творчы дыяпазон шырокі: літаграфія, гравюры, станковыя лісты ў тэхніцы лінагравюры. Георгій Паплаўскі, пачаўшы з жывапісу, праславіўся як графік; сёння ён адзін з вядучых майстроў гэтага жанру ў рэспубліцы.

Надаўна да медаля заснавальніка беларускага кнігадрукавання Францыска Скарыны, якога Паплаўскі быў удастоены за афармленне кнігі беларускіх выдавецтваў, прывабілася міжнародная ўзнагарода — прэмія імя Джавахарлала Неру, прысуджаная мастаку за афармленне зборніка старажытнаіндыскай паэзіі «Тырукурал».

У творчасці беларускіх мастакоў ясна адчуваецца нацыянальнае крыніца, глыбокае разуменне асноў народнага мастацтва. Ім уласціва рэалістычнае бачанне навакольнага свету, задумшаная, поўная паэзіі інтанацыя перадачы яго, творчае вывучэнне народнай мастацкай спадчыны і развіццё на яе аснове розных жанраў сучаснага мастацтва.

ПАДАРОЖЖА АГІТБЫГАДЫ

У калгасе «Расія» Івацэвіцкага раёна створана агітбрыгада. Яе арганізатар і кіраўнік

— інструктар Дома культуры Віктар Пашкевіч. Праграма канцэрта прысвечана працаўнікам вёскі.

Паспяхова прайшлі выступленні артыстаў-аматараў перад хлебаробамі ў калгасах «Радзіма», імя Калініна і іншых гаспадарках раёна.

ВЕРНІСАЖ ПАРТРЭТА

У Магілёве адкрылася рэспубліканская перасоўная выстаўка «Наш сучаснік». У экспазіцыі — каля сарака партрэтаў ветэранаў вайны і працаў, рабочых, калгаснікаў, артыстаў, пісьменнікаў — сапраўдных герояў нашага часу.

З лютага 1975 года ў нашай краіне ідзе першы Усесаюзны фестываль самадзейнай мастацкай творчасці працоўных. Звыш чатырнаццаці мільянаў рабочых, калгаснікаў і служачых, навучэнцаў тэхнікумаў і вышэйшых навучальных уста-

ноў, воінаў Савецкай Арміі прымаюць удзел у гэтым небывалым па сваіх маштабах аглядзе самадзейнага мастацтва. Праходзіць фестываль і ў горадзе Мінску. Ужо дэманстравалі сваё майстэрства аркестры і ансамблі народных ін-

струментаў, салісты і хоры, ансамблі песні і танца, тэатральныя і цыркавыя калектывы. У выставачных залах мінскае знаёмліліся з творчасцю фотааматараў і самадзейных мастакоў. Фестываль працягваецца.

НА ЗДЫМКАХ: пераможцы конкурсу бальных танаў Надзея і Міхаіл БІРУНЫ; выступае народны эстрадны аркестр мінскага аўтакамбіната таксаматорнага транспарту; саліст Яўген РУДЭНКА.
Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

СЕЗОН АБЯЦАЕ ПРЭМ'ЕРЫ

Ценаўторныя вобразы купалаўскай «Паўлінкі» зноў ажылі на сцэне Беларускага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы. Ёю, па даўно ўстаноўленай добрай традыцыі, старэйшы калектыву рэспублікі адкрыў у Мінску новы тэатральны сезон.

Гастрольнае лета купалаўцы правялі на ўкраінскай зямлі, дзе выступілі з вялікім поспехам. Але і ў час гастролей не спыналася работа над новымі пастановамі. На другі ж дзень глядач убачыў новую прэм'еру тэатра — спектакль на п'есе М. Рошчына «Эшалон». Аб гэ-

тым — у артыкуле «Аб вялікім процістаянні».

Калектыву купалаўцаў напружана працуе над усабеленнем на беларускай сцэне дылогіі В. Шэкспіра «Генрых IV». Завершана ўжо кампазіцыя па гістарычных хроніках. У гэтым спектаклі будуць заняты ўсе вядучыя актёры трупы. У партфелі тэатра таксама п'еса малдаўскага драматурга І. Друцэ «Святая святых» — патрыятычны твор, які ўслаўляе любоў да Радзімы як крыніцу духоўнага багацця і прыгажосці чалавека. Рускі драматычны тэатр імя

Горкага пачынае сезон атрымаўшым шырокае прызнанне глядачоў спектаклем «Макбет» В. Шэкспіра. Рыхтуецца да пастановкі п'еса М. Горкага «Апошніна». Гэта бліжэйшая прэм'ера тэатра. Калектыву мае намер таксама паставіць п'есу прагрэсіўнага амерыканскага драматурга Т. Уільямса «Салодкага-лосая птушка юнацтва».

Першы тыдзень работы ў новым сезоне Акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР прысвячае студэнтам-першакурснікам. Менавіта для іх будуць паказаны лепшыя спектаклі кал-

лектыву. Блізкіца да завяршэння работа над першай операй маладога беларускага кампазітара С. Картэса «Джардана Бруна», балетная трупа рыхтуе новую рэдакцыю балета Я. Глебава «Ціль Уленшпінгел» і «Жызэль» А. Адана. Плануецца адкрыццё філіяла тэатра на Мінскім аўтамабільным заводзе, з калектывам якога артыстаў звязвае даўня і трывалая дружба.

23 абанемента прапануе ў новым канцэртным сезоне Беларуска дзяржаўная філармонія. У іх шырока будзе прадстаўлена

сімфанічная, харавая, арганная, камерная музыка, літаратурныя канцэрты. Большасць абанементаў створана для рабочых мініскіх заводаў і вытворчых аб'яднанняў, для настаўнікаў горада, моладзі і школьнікаў.

Вялікай падзеяй у культурным жыцці нашых гарадоў і вёсак абяцае стаць традыцыйны фестываль «Беларуская музычная восень», маршруты якога пралягуць ва ўсе куткі рэспублікі.

Парадуець глядачоў прэм'ерамі тэатры юнага глядача і музычнай камедыі.

П'ЕСА Міхаіла Рошчына «Эшалон» адкрыла новую старонку ў бытапісанні вайны, аб якой у нас гаварылася і са становачка маршала і са становачка салдата... І вось цяпер — тыл, але не той, арганізаваны, індустрыяльны, які ўжо куды перамогу, а той, што ў доўгіх эвакуацыйных эшалонах коціцца пад бамбёжкмі на ўсход, углыб краіны. Гэта ў асноўным жанчыны з дзецьмі ды старымі. На іх плечы легла цяжкае яро вайны: як будуць паводзіць яны сябе, ці вытрымаюць? Аўтар прыводзіць карціны «цяпласнага» быту, асветленыя ўспамінамі свайго ваеннага дзяцінства, калі і ён з маці ехаў у эшалоне далей ад вайны.

Далей ад вайны... Так думаюць і гераіні п'есы, успамінаюць даваеннае жыццё, што засталася ззаду, за плячыма, яго клопаты і недарэчнасці, расставанне з блізкімі. А парвоўна павольна цягне іх цяпласці далей ад вайны... хоць на самой справе яны даўно ўжо закінуты лёсам у яе бязлітасны вір.

На сцэне велізарны, у натуральную велічыню пульман. Усцярэдзіне ён ужо абжыты: як-нікак — жанчыны, яны і тут спрабуюць наладзіць нешта на кшталт утульнасці, нават спрачаюцца, чыя чарга прыбіраць. Але вольныя спрэчкі з мятлой у руках пераходзяць у трывожны гоман няўпэўненасці і перапалоку людзей, якія едуць невядома куды, а весткі з фронту ўсё горшыя і горшыя.

Розныя людзі едуць у цяпласці. І трывожны настрой па-рознаму адбіваецца на іх паводзінах. Нервова паводзіць сябе маладая маці Лена з дзіцем на руках і старая сварлівая Савічна. Паніка знаходзіць у іх асобах асабліва добрую глебу. Гэта становіцца зразумелым, калі зазірнуць у мінулае гэтых жанчын: яны не былі падрыхтаваны да стойкас-

ці, аптымізму, веры ў сілу сваёй дзяржавы і народа. Савічна — чалавек са «старым багажом», пакінутым ёй у спадчыну дарэвалюцыйным мінулым: гэта эгаістычнасць, халодная абьякаваць да чужога лёсу, скнарлівасць і жывёльная агрэсіўнасць — усё, што прывіваўся стагоддзямі сацыяльнай няроўнасці, дэспатычнага прысяс-

ваёй гераіні: тонка, без націску іграе яе прастату і дабрату, яе рэзкаватасць і ў той жа час жаночкасць.

Непрыкметна, паступова, менавіта вакол яе ўтвараецца ядро будучага, спаянага выпрабаваннямі першых дзён вайны калектыву — маленькай часцінкі гераічнага народа, стаўшага на абарону Айчыны.

Раз'яднанасці, шокаваму стану гераіні прыходзіць канец. Не ўцёкі Лены і не смерць Савічна, якая здарылася, дарчы, пасля наступлення пералома, прыводзіць да яднання калектыву цяпласці. Перамагае, як заўважае ў рэмары драматурга, «старажытная народная прывычка да арцельнасці і вопыт савецкага калектывізму», перамагае згуртаванасць людзей, чалавечнасць іх маралі.

«Чалавек не чарвяк, ён павінен жыць, а не выжываць!» — гаворыць старая Айседора. І да гераіні вяртаецца жыццё, вяртаецца з разуменнем неабходнасці выстаяць супроць ліха і перамагчы яго. На змену несумяшчальнасці прыходзіць сапраўдная чалавечая садружнасць, маналітнасць якой у фінале не выклікае сумнення. І пераадоленне гэтай несумяшчальнасці жанчыны шукаюць у сабе: у сваім аптымізме, патрыятызме, у гатоўнасці да барацьбы за свае ідэалы.

Хутчэй за некаторых іншых, здавалася б, больш сацыяльна і духоўна падрыхтаваных, прыходзіць да разумення неабходнасці жыць і дзейнічаць былая «фартова» дзяўчына з Арбата цырульніца Лаўра, так экстравагантна заяўленая ў пачатку дзеяння актрысай Л. Давідовіч. Але гэта экстравагантнасць — вынік рэакцыі на

ашаламіўшую гераіну трагічную падзею, відавочнай якой Лаўра была: пападанне бомбы ў дзіцячы садзік.

Старую сваяктуру Лаўры Дору драматург надзяліў мноствам з'едлівых і метафарычных рэплік. Актрыса Р. Кашэльнічэва цудоўна сыграла гэту роль.

Спектакль зноў раскрыў нам яркія дараванні актрысы купалаў-

скай трупы. Да ўпамянутых дададзім А. Доўгую, што сыграла раўнівую, крыклівую Тамару, якой няўцям агульнае гора — толькі б нарадзіць лёгка ды мужа ля спадніцы ўтрымаць; цікавая ў сваёй рабоце А. Ельшэвіч — вобраз бібліятэкаркі Івы выкананы ёю цёпла, з унутранай іроніяй да сваёй гераіні, якая запамінаецца гляда-

чаму. Быццам бы выпрабаваннем на дабрату, чалавечнасць, суперажыванне ўведзены драматургам у п'есу Глуханямі, вобраз якога на працягу ўсяго спектакля без лішняй эксцэнт-

рычнасці, такой спакуслівай у гэтым выпадку, вядзе М. Кірычэнка. Выдатна сыграны М. Федароўскім доктар Карлыч — немец, ён глыбока перажывае прыналежнасць да нацыі, якая прынесла няшчасце народу, у акружэнні якога ён жыве. Як ён памыляецца, чакаючы агрэсіўнасці ў адносінах да яго з боку астатніх гераіні! Бо адносіны да яго, немца, — гэта выпрабаванне на гуманізм. І нашы гераіні вытрымліваюць гэта выпрабаванне.

Фінал, лагічна прытрымліваючыся стылістыкі ўспаміну, спыняе рух сюжэта, заміраючы гераіні — у жоўтым святле гэта мізансцэна падобна на стары ваенны фотаздымак. Цяпласці з яе насельнікамі павольна адходзіць углыб сцэны. Цішыня. Мы ўзважваем падзеі, углядаемся ў твары гераіні і бачым за гэтай групкай людзей згуртаваную, непераможную сваю краіну, яе народ, які пераадолеў усё і перамога ў «вялікім процістаянні» (як часта паўтарае добры доктар Карлыч) чалавеканавісіцтва.

Алесь ГАУРОН.
НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля «Эшалон».

АБ ВЯЛІКІМ ПРОЦІСТАЯННІ

Вялікая заслуга ў тым, што вобраз «пазнаецца», належыць і рэжысуры, і актрысе М. Захарэвіч. Маша рэальная, учынікі яе ва ўсёх дробязях не выклікаюць сумненняў. Яна сапраўдная руская жанчына — моцна духам, загартаваным за «адзінаццаць гадоў у ліцейцы». У аснове гэтага вобраза ляжыць багаты драматургічны матэрыял, але і выкананы ён з няменшым майстэрствам. Захарэвіч дакладна вытрымлівае акцэнт у трактоўцы вобраза

Раз'яднанасці, шокаваму стану гераіні прыходзіць канец. Не ўцёкі Лены і не смерць Савічна, якая здарылася, дарчы, пасля наступлення пералома, прыводзіць да яднання калектыву цяпласці. Перамагае, як заўважае ў рэмары драматурга, «старажытная народная прывычка да арцельнасці і вопыт савецкага калектывізму», перамагае згуртаванасць людзей, чалавечнасць іх маралі.

Хутчэй за некаторых іншых, здавалася б, больш сацыяльна і духоўна падрыхтаваных, прыходзіць да разумення неабходнасці жыць і дзейнічаць былая «фартова» дзяўчына з Арбата цырульніца Лаўра, так экстравагантна заяўленая ў пачатку дзеяння актрысай Л. Давідовіч. Але гэта экстравагантнасць — вынік рэакцыі на

ПАЭЗІЯ КАШУБАЎ

Там, дзе салёныя балтыйскія хвалі абмываюць берагі, дзе марскі вечер гудзе ў барах, на ўзгорыстых прасторах жыўца кашубы. Коні крыжакоў драгавалі гэту зямлю, яе спусташалі брандэнбургскія, шведскія, прускія заваёўнікі. Тут гітлераўцы ўчынілі першыя на захопленых землях злачынствы — масавыя забойствы людзей у лесе ля Пясніцы, непадалёку адсюль ужо 2 верасня 1939 года запрацавала фабрыка смерці — канцлагер Штутгаф. І толькі пасля сэрму гітлераўскай Германіі кашубскія землі змаглі ўз'яднацца з Польскай дзяржавай.

Новая кашубская літаратура бярэ свой пачатак з сярэдзіны XIX стагоддзя, яна развілася пад уплывам польскай літаратуры. Імёны Героніма Дэрдоўскага (1852—1902), Аляксандра Майкоўскага (1876—1938), Леана Гэйке (1885—1939), Стэфана Бешка (1895—1964), Яна Ромпскага (1913—1969) і іншых займаюць у ёй пачэснае месца, як займае пачэснае месца і іх творчасць у нацыянальна-вызваленчай барацьбе.

Сёння кашубская літаратура плённа развіваецца, яна з'яўляецца рэгіянальнай часткай літаратуры Народнай Польшчы. Упершыню я пазнаёміўся з кашубскай паэзіяй у 1968—70 гадах на старонках часопіса «Розглед», які выходзіць на сербальшчынскай (верхнялужыцкай) мове ў Будзішыне (ГДР). Там час ад часу публікаваліся падборкі вершаў кашубскіх паэтаў у перакладах Фрыда Мечка. Творчасць кашубскіх паэтаў зацікавіла мяне. Неўзабаве пашанцавала дастаць зборнік

аднаго з іх — Алейза Нагеля. У 1972 годзе пераклаў і апублікаваў падборку яго вершаў у тыднёвіку «Літаратура і мастацтва». З гэтага часу стаў рэгулярна атрымліваць зборнікі кашубскіх паэтаў, кнігі па гісторыі іх літаратуры, якія выдае Кашубска-паморская аб'яднанне ў Гданьску. Пераклады вершаў Алейза Нагеля друкаваліся таксама ў зборніку «Дзень паэзіі» за 1974 год. А ў 1975 годзе альманах «Далягалды» змясціў падборку вершаў дзевяці кашубскіх паэтаў. За гэтыя пераклады Клуб маладых дзяўцаў кашубскай культуры «Памаранія» ў пачатку сёлета года прысудзіў мне медаль Сталема, якім штогод адзначаюцца лепшыя творы кашубскай літаратуры, мастацтва і заслугі ў іх папулярызацыі.

Прапаную ўвазе чытачоў новыя пераклады кашубскай паэзіі.

А. ТРАЯНОЎСКІ.
Геронім ДЭРДОЎСКІ

ФЛАРЫЯН ЦЭЙНОВА*

Як у нас, кашубаў, дзіцё заняможа, — дык яго матуля — да святых божай, потым бегла далей, ў хату па спагаду, плачучы прасіла хоць якой парады. Бачыў ты, што край кашубскі, як і людзі, хворы, цёмны, занядбаны, толькі знаў пакору. І таму пайшоў па свеце ты ад хаты ў хату, быццам старац з торбай.

* Фларыян Цэйнова (1817—1881) — урач, дзеяч кашубскага нацыянальна-вызваленчага і культурнага руху.

з кіем сукаватым. Людзі ж, як зазвычай: недавер,

сумненні, ты ж славянам верыў, абуджаў сумленне.

Паціскаў плячамі нехта, моўчкі, са зняверай, іншы здрадна прыглядаўся.

— А ты жыў і верыў! Час жа пройдзе, і нашчадак на табе заплача,

тваю веру і надзею ён адчуе, ўбачыць. І тады ўзнясецца звон арфы зольскай: «Ni ina Kaszub bez Polonii, a bez Kaszub Polsczi!»

Аляксандр МАЙКОЎСКІ

СПЕЎ СЕЛЯНІНА

Я з той зямлі, дзе верасы І камень—ворагі нарога, Дзе чззлай нівы каласы Не цешаць плёнам на аблогах.

Адтуль я, дзе сасновы гень Жывіцу ў сонцы варыць, Добра ж за цэлы потны дзень Не многа пан-бог дарыць.

Я з той зямлі, дзе войска спіць. Пакуль закліяцца век мінае, Дзе над вадой чарот шуміць І з хваліяй сіняй размаўляе.

Я з хаты той, дзе моцны зруб, Яе біў меч, агонь і здрада, Яна ж стаіць, нібыта дуб, Ніхто не дасць ёй рады.

Свой край бароніць селянін, Бы воін у сталёвым шлеме, Мы мур, стаім мы як адзін, Хто ж селяніна зможа, зломіць!

Ян РОМПСКІ

ВОДГУЛЛЕ ЗВАНОЎ

О душа! Твае знямогі крылы, Хоць ужо сёння Штутгафа магілы Укрываюць верас, пыл і мох...

О Езус Хрыстус, о мой божа, Ці ж быць дыша спакойнай можа, Развораная тысячама сох!!

Чую! Уваскрасенне ўзнёсла звоніць, І гул званоў імкне па гонях. Сёння ўжо інакшы і мой лёс, Бо замест неба бласлаўляю хаты, Ды ва ўяўленні лагерныя краты, Алялюя! — дзіўны адгалос.

І праз зямлю ў баях, агні і дыме, Якая з нашай памяці не згіне, Нясецца веры нашае павеў, Што будзе вольны свет надалей І з пакут люд родны ўстане ўдалы, Загучыць жаданай волі спеў!..

Стэфан БЕШК

КАШУБЫ

«Памор'е». «Мора». Сыну на чужыне Мелодыя найбольшай асалоды. Лясы, палі, як залатыя соты... Так хораша вас бачыць прад вачыма.

Ад вас я поўнюся спакоем і лагодай, Азёр прасцяг, рачулак плюскатанне. Вы нашае душы адлюстраванне, Крыштальна-чыстыя маёй айчыны воды.

Нішто на свеце зрок мой не астудзіць. Вачмі азёр уся мая краіна Глядзіцца на мяне. Мае Кашубы!

І водгукі блакітнай песні будзяць Любові спеў, што сэрца сына Пачуе толькі, ды матулі любя.

РЭКІ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Па ўзвышшах беларускай зямлі праходзіць рачны водападзел. Да Балтыйскага мора цякуць Нёман і Заходняя Дзвіна з іх прытокамі, у Чорнае мора нясуць свае воды Дняпро і яго прытокі. У даўнія часы, калі не было яшчэ сучасных транспартных сродкаў, па беларускіх рэках ішлі гандлёвыя судны і ваенныя ладзі, плыты і рыбацкія чаўны. Рэкі ўтваралі водныя шляхі на поўдзень, поўнач і захад. У XI—XII стагоддзях праз Беларусь ішоў нават вялікі міжнародны водны шлях «з варог у грэкі». Ездзілі не толькі па вялікіх, але і па малых рэчках, а праз водападзелы перавозілі судны па сухазем'ю. Такія мясціны зваліся раней волакамі, тут нагатове былі праважатыя і коні, колы і каткі. Пазней праз асобныя волакі пракапалі суднаходныя каналы: так з'явіліся Дняпроўска-Бугскі, Агінскі і цэлая сістэма каналаў ад Бярэзіны да Заходняй Дзвіны.

З цягам часу з'явіліся новыя транспартныя сродкі, і роля водных шляхоў стала падаць. Але рэкі доўга яшчэ працавалі на карысць людзям. Сілу вады скарыстоўвалі на млынах. У наш час сталі ўжываць больш магутныя крыніцы энергіі, і вадзяныя млыны адыходзяць у мінулае. І ўсё ж беларускія рэкі захавалі значную ролю. На Украіне дзяпроўская вада працуе на магутных электрастанцыях, ідзе на заводы і будоўлі, жывіць паліўныя землі. Але збірае Дняпро сваю ваду з беларускіх земляў. Электрастанцыі пабудаваны ў Літве і Латвіі на Нёмане і Заходняй Дзвіне, якія таксама жывяцца пераважна на беларускіх землях і тут прымаюць большую частку сваіх прытокаў.

Рачная сетка ў БССР вельмі густая. На 100 квадратных кіламетраў тут прыпадае 44 кіламетры рэк. Агульная даўжыня ўсіх беларускіх рэчак (велічыняй звыш 10 кіламетраў) складае больш за 40 тысяч кіламетраў. Рэкі вельмі розныя па даўжыні, колькасці вады і гаспадарчаму значэнню. Многія з іх невялічкія, са светлай студзёнай вадой, што хутка бяжыць па камянях ці павольна цячэ сярод паляў і сенажаці.

Буйных рэк значна менш. Многія з іх пачынаюцца за межамі рэспублікі і толькі часткова праходзяць па Беларусі. Сярод рэк, якія поўнасьцю цякуць па беларускіх землях, найбольшая — Бярэзіна, прыток Дняпра. Пачынаецца яна каля Докшыц, прымае многа ручаёў і рачулак і паступова становіцца шырокай паўнаводнай ракой. Цякуць яе воды праз пушчы Бярэзінскага запаведніка, каля гарадоў Барысава і Бабруйска і ўпадаюць у Дняпро каля Горвалю. Даўжыня Бярэзіны — 613 кіламетраў. У пачатку XIX стагоддзя яе прытокі былі злучаны каналамі з прытокамі

Заходняй Дзвіны. Па Бярэзіне ішлі плыты, сплаўны лес. Сярэдняя і Ніжняя Бярэзіна суднаходныя і ў нашы дні. Паважаюць яе рыбакі і аматары прыроды за чыстую ваду і рыбныя багацці. На прытоку Бярэзіны — Свіслачы стаіць і наш Мінск. Ёсць на Беларусі і яшчэ адна, меншая Бярэзіна, прыток Нёмана, яе так і завуць Нёманскай Бярэзінай.

На Беларусь прыпадае палова ўсяго цячэння Нёмана (459 кіламетраў з агульнай даўжыні 937 кіламетраў). Ён пачынаецца недалёка ад Узды пад назвай Нёманец і паступова становіцца ўсё шырэй. Рака праходзіць праз Гродна. Тут на яе беразе ўзвышаюцца Стары Замак і старажытная Каложская царква XII стагоддзя. Далей за Гродна Нёман пераходзіць на тэрыторыю Літвы.

На БССР прыпадае каля трэці агульнага цячэння Заходняй Дзвіны. Яе воды праходзяць на Беларусь са Смаленскай вобласці. Цячэ яна хутка, берагі высокія. На гэтай рацэ стаяць старажытныя беларускія гарады Віцебск і Полацк. Першы з іх у 1974 годзе адзначыў сваё тысячагоддзе, а Полацку споўнілася ўжо 1114 гадоў. Ніжэй па цячэнню каля гарадскога пасёлка Друі Дзвіна становіцца Даўгавай — цячэ па зямлі Латвіі.

Самая вялікая рака нашай рэспублікі — Дняпро. З агульнай даўжыні 2145 кіламетраў на БССР прыпадае 690 кіламетраў. Воды Дняпра праходзяць на беларускія землі вышэй Оршы, на яго берагах ляжыць Магілёў. На высокім беразе тут стаяў некалі магілёўскі замак. Ніжэй Камарына Дняпро пераходзіць на землі Украіны.

Але самая працавітая на Беларусі рака — Прыпяць, прыток Дняпра, галоўная рака Палесся. Павольна нясе яна свае поўныя воды амаль упоравень з нізкімі берагамі. Толькі ля Мазыра над ракой уздымаюцца ўзвышшы, перарэзаныя глыбокімі ярамі. Днём і ноччу ідуць па Прыпяці судны з вялікімі баржамі, грузанымі то жалезнай рудой, то лесам, то ўгнаеннямі. Ходзяць і скарасныя пасажырскія судны. Каля Пінска пачынаецца канал, па якому судны ідуць у раку Мухавец, прыток Буга, да горада Брэста і далей у Польшчу. На гэтым шляху пабудаваны буйнейшыя рачныя порты Беларусі — Пхоў каля Мазыра і Брэсці.

Беларускія рэкі — любімыя месцы адпачынку. Прыемна плыць на лодцы па шырокіх рачных прасторах, пасядзець з вудай пад старой вярбой ці асвяжыцца ў чыстай вадзе гарачым летнім поўднем. Вада — адно з нашых багаццяў, таму так шануюць яе усе, каму дарага родная зямля.

Вадзім ЖУЧКЕВІЧ,
доктар геаграфічных навук.

(ПОРТ)

ПОСПЕХ ПАРАШУТЫСТАЎ

У Белгарадзе закончыліся ўсесаюзныя спаборніцтвы па парашутнаму спорту. Чэмпіёнам па зацяжных скачках з выкананнем у свабодным падзенні комплексу акрабатычных фігур стаў майстар спорту міжнароднага класа Уладзімір Лукомскі з Беларусі. Ён жа быў першым і ў адзіночных скачках на дакладнасць прызымлення. Майстар спорту з Беларусі Святлана Жураўлёва стала сярэбраным прызёрам па зацяжных скачках сярод дзяўчат.

Чэмпіянат завяршыўся групавымі скачкамі на дакладнасць прызымлення. Мужчынская каманда нашай рэспублікі заняла пятае месца,

а жаночая — увайшла ў тройку мацнейшых. У агульнакамандным заліку каманда Беларусі стала бронзавым прызёрам.

НА КАРЫСЦЬ МАЛАДЫХ

Шматдзённая велагонка па традыцыі праводзілася на прыз рэспубліканскай газеты «Фізікультурнік Беларусі».

Барацьбу за перамогу ў асноўным вялі маладыя гоншчыкі. Пераможцам стаў Аляксандр Кісляк. Яму 21 год.

Толькі на апошнім этапе ўступіў першыноство Кісляку гамяльчанін Ізот Ускаў, які большую частку шляху ехаў у жоўтай майцы лідэра.

Сапраўдным адкрыццём гонкі стаў 18-гадовы майстар спорту з Віцебска Міхаіл Навумаў. Хоць ён заняў чацвёртае месца, але паказаў сябе ўпартым байцом.

МАЛОДШАМУ — СТО ГАДОЎ

Аднаму з жыхароў горада Брэста — Самсону Хруцкаму споўнілася сто гадоў. У час руска-японскай вайны ён служыў на браняносцы «Арол», удзельнічаў у Цусіміскім змаганні, прайшоў першую і другую сусветныя войны.

У родзе Хруцкіх усе доўгажыхары. Прапрадзед Самсона Вікенцьевіча жыў 140, прадзед — 133, дзед — 124, а бацька — 112 гадоў. Старэйшы з братаў Хруцкіх быў забіты фашыстамі ва ўзросце 105 гадоў. Сяродні брат Канстанцін (удзельнік Шыпкінскага змагання) пражыў 114 гадоў. Самсон Вікенцьевіч — самы малодшы ў родзе Хруцкіх.

М. МАТУКОЎСКИ.

Больш як 200 хлопчыкаў і дзяўчынак прынялі ўдзел у пятым гарадскім конкурсе малюнка на асфальце, які праводзіўся ў Мінскім дзіцячым парку імя Горскага. Нават кампэтантнаму журы цяжка было вызначыць лідэраў у кожнай узроставай групе. Каля сарака аўтараў лепшых малюнкаў узнагароджаны прызамі і падарункамі.

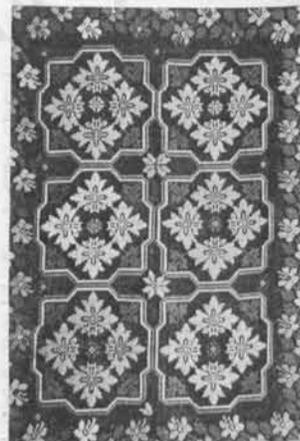
Фота Р. КРАКАВА.

РУКАМІ НАРОДНЫХ МАЙСТРОЎ

На фоне стрыманага, а часта і даволі сціплага на фарбы беларускага народнага мастацтва тканыя поспілікі і дываны — нешта незвычайнае. Іх малюнкі расквечаны бадай што ўсімі колерамі вясёлкі, а паколькі ткацтвам займаліся ў кожнай вёсцы і, пэўна, у кожнай хаце, то яго з поўным правам можна лічыць адным з найбольш яркіх і распаўсюджаных відаў беларускага народнага мастацтва.

Такая пашыранасць ткацтва не магла не выклікаць распрацоўку вялікай колькасці кампазіцый, узораў, матываў, колеравых спалучэнняў. На Гродзеншчыне і Віцебшчыне пераважалі геаметрычныя ўзоры. Нават самая простая кампазіцыя з бела-шэрых квадратаў і прамавугольнікаў надавала поспіліцы выгляд нейкай дарагой серабрыстай тканіны. Папулярнымі былі тут і так званыя «пасястыя» (паласатыя) поспілікі.

Ткачы ці цэнтральнай і ўсходняй Беларусі аддавалі перавагу глыбокаму чорнаму фону, на якім рассыпалі букеты чырвоных, жоўтых, зялёных кветак. Тут можна бачыць таксама стылізаваныя контуры птушак, жывёл і нават чалавека. Асабліва бага-

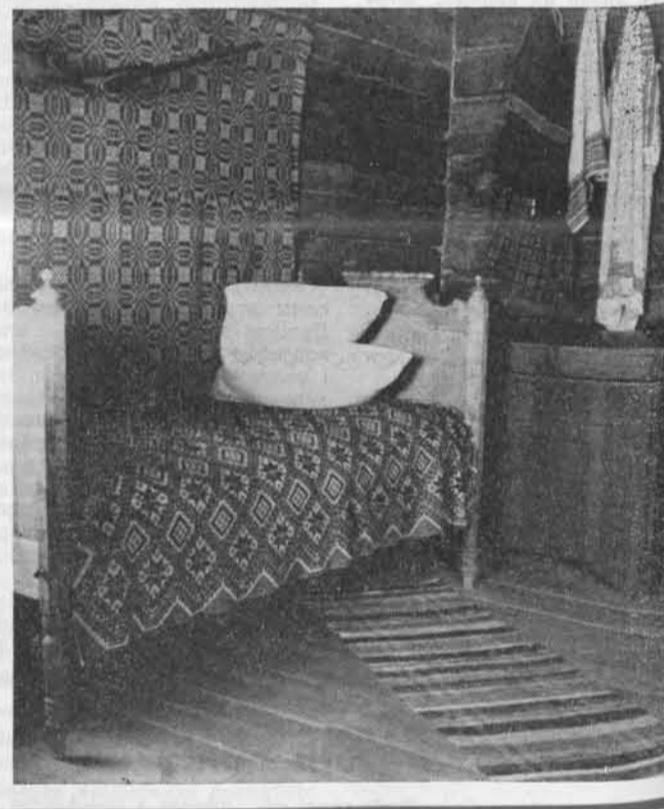

тыя, насычаныя колерамі вырабы вешалі на сценку ў якасці дываноў.

Практычная патрэба ў хатнім ткацтве даўно адпала: купленыя вырабы куды таннейшыя. Таму яшчэ гадоў дваццаць назад ткацтвам займаліся толькі асобныя майстрыхі, якія не маглі забіць старое мастацтва. Цяпер жа, з ростам цікавасці да народнага мастацтва, усё больш ткачых, падахвачаных фабрыкамі мастацкіх вырабаў, наладжваюць даўно забытыя кросны. Іх цудоўныя, ззяючыя іскрыстымі колерамі вырабы ўносяць непаўторнасць і жывую цеплыню ў дываны і поспілікі, у інтэр'ер сучаснай кватэры.

Я. СУНЦА.
НА ЗДЫМКАХ: дыван са Случчыны; інтэр'ер сялянскай хаты на Маладзечаншчыне (пачатак XX стагоддзя).

Фота аўтара.

гумар

Нявопытны паліўнічы ідзе ў лес з двума сабакамі. Праз гадзіну ён вяртаецца.
— Што здарылася? — пытаюцца ў яго таварышы. — Ты вярнуўся за новымі патронамі?
— Не, за новымі сабакамі.

Турыст патрабуе наклікаць загадчыка прыдарожнай закусачнай:
— У мяне ў ніве — муха!
— І вам не сорамна быць

такім дробязным! — асуджальна глядзіць на наведвальніка загадчык. — Колькі ж ніва можа выпіць такой малютка?

У закусачнай хваліліся два падвыпіўшыя лесарубы:
— Аднойчы я за адзін дзень вырубіў цэлы лес! — кажа адзін з іх.
— А я за тыдзень ачысціў усю Сахару...
— Дык гэта ж пустыня!
— Цяпер — вядома!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97.